

MATERIALS DE TREBALL

JUSTÍCIA I PAU

28

El Centre d'Estudis JM Delàs és membre de l'European Network Against Arms Trade (Xarxa Europea Contra el Comerç d'Armes)

ABRIL 2006

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

JUSTÍCIA I PAU

VISITA DEL MINISTRE DE DEFENSA A KOSOVO · 26/12/2005

Després de rebre els honors, José Bono, ministre de Defensa, passa revista a les tropes enviades a Kosovo.

Humanitarismes que maten

Sumari

És legal el que fa Espanya a l'Afganistan?3
Alejandro Pozo

La inacabable proliferació nuclear6
Jordi Foix

L'Ajut Oficial al Desenvolupament i el comerç d'armes a Espanya8
Pere Ortega

Drets humans: nous aires, nova voluntat?11
Sabina Puig

Notícies14

Els exèrcits han trobat en la implementació de tasques humanitàries una nova font de legitimació de la seva política exterior en contextos de conflicte armat. Abans, s'encarregaven de proporcionar un entorn segur perquè les organitzacions humanitàries poguessin prestar assistència a les víctimes de la violència. Ara, els soldats presten assistència mèdica, i construeixen escoles i centres de salut.

La gestió d'assumptes humanitaris per part dels exèrcits va tenir un abans i un després del conflicte armat de Kosovo, el 1999. Des de llavors, l'acció humanitària ha tingut un protagonisme creixent i acapara avui gran part de la política exterior espanyola, tant en situacions de conflicte com de desastre. D'acord amb un informe de l'Institut d'Estudis sobre Conflictes i Acció Humanitària,

el 2004 el Ministeri de Defensa va executar el 44% dels fons oficials destinats pel Govern espanyol per a acció humanitària. Aparentment, es tracta de funcions molt lloables per part de l'exèrcit. No obstant això, en alguns contextos aquestes pràctiques comporten implícits una sèrie de perills significatius, tant per a l'acció humanitària tradicional com, sobretot, per a la població a la qual es pretén socórrer.

D'acord amb el Dret Internacional Humanitari, l'assistència humanitària ha d'estar subjecta als principis d'imparcialitat i independència. A més, les organitzacions humanitàries també han recollit la neutralitat com un dels seus principis operatius. El compliment d'aquests principis ha possibilitat que durant dècades, institucions i

(cont. pàg. 2 ⁸⁸)

(ve de pàg. 1) organitzacions humanitàries hagin estat concebudes per les faccions bel·ligerants com grups neutrals amb l'únic propòsit d'atendre les poblacions afectades per la violència, gaudint així de la capacitat de negociació entre les parts per poder brindar assistència humanitària, fins i tot en zones remotes. D'altra banda, distanciar-se de qualsevol vinculació amb les parts en conflicte armat ha suposat la major garantia de seguretat tant per als grups humanitaris com per a la població assistida per ells. No obstant això, i per definició, l'assistència prestada pels exèrcits és parcial, ja que no selecciona la població objecte de l'ajuda a partir d'una avaluació de les necessitats, sinó en funció d'estratègies i objectius politicomilitars (de fet, només han intervingut en contextos de gran repercussió mediàtica). No és neutral, perquè afavoreix la part a la qual donen suport militarment. I molt

menys és independent, perquè els exèrcits són en si part dels Estats i depenen absolutament de les seves directrius polítiques.

Com a conseqüència, la instrumentació de l'ajuda per part dels exèrcits representa avui una amenaça, tant per a la població local com per als treballadors humanitaris. Amb la distribució de l'ajuda, els exèrcits esperen guanyar-se la confiança de la part de població a la qual assisteixen, restar legitimitat i suport a l'enemic i, a vegades, exigir a la població civil que prengui partit i es posicioni a favor seu, provocant una pèrdua en la seva condició de víctima per convertir-se en actor de guerra i, en conseqüència, objectiu militar del bàndol contrari. Els camps de refugiats kosovars de 1999 a Macedònia i Albània, controlats per l'OTAN, una de les parts en conflicte, es van

convertir en blanc de les hostilitats dels grups armats que combatien l'aliança atlàntica.

També les condicions per al personal humanitari han empitjorat. Els exèrcits solen aprofitar la confusió cada vegada més gran entre el que és militar i el que és humanitari per reforçar-se en aquest segon vessant. Utilitzen tot tipus d'estratègies, com els mateixos vehicles tot terreny blancs que empen les ONG i l'ONU; o

es vesteixen de civil (però conservant l'arma). Aquestes pràctiques els facilita la integració amb la població local. No obstant això, la confusió que generen també converteix les ONG en destinatàries de les hostilitats, en objectiu militar. Es destrueixen així anys de cooperació i confiança amb la població local. Com més es comparteixin els espais d'actuació entre militars i humanitaris, la diferenciació entre ells serà més feble i

Soldats espanyols descarreguen un Hércules a l'aeroport de Kabul (Associated Press).

majors les possibilitats d'identificació de tot el conjunt com a militar. I més quan els militars es refereixen als humanitaris com «forces multiplicadores i part essencial de l'equip de combat d'EUA», en paraules de l'exsecretari d'Estat nord-americà Colin Powell.

És necessària una revisió del paper dels exèrcits en les mal anomenades operacions de pau sota paràmetres de respecte i responsabilitat. Respecte cap a l'acció humanitària «real» centrada en les persones (no en els interessos polítics). Responsabilitat, enfront d'unes pràctiques que representen una amenaça per a persones que no pretenen cap vinculació amb les dinàmiques de la guerra.

És legal el que fa Espanya a l'Afganistan?

D'acord amb la web del Ministeri de Defensa, l'Afganistan és –amb Bòsnia i Hercegovina, Kosovo i Haití–, un dels quatre escenaris on Espanya participa amb soldats en una missió de manteniment de la pau. En aquest país l'exèrcit espanyol hi participa amb 572 «hombres», tal com figura en la web del Ministeri, i bona part de les notícies sobre política exterior de l'exèrcit provenen d'aquesta operació. La intervenció estrangera amb soldats regulars en aquesta última etapa a l'Afganistan va començar l'octubre de 2001, poc després dels tràgics atemptats terroristes a Nova York, i després de més de dues dècades d'ingerència internacional. Les circumstàncies en les quals l'exèrcit espanyol va començar la seva participació a l'Afganistan van ser difuses des del primer moment. Aquesta confusió va quedar patent quasi quatre anys més tard, com a conseqüència de la tragèdia l'agost de 2005 en la qual 17 soldats espanyols van perdre la vida en estavellar-se un helicòpter Cougar de l'exèrcit. Immediatament, va començar al Congrés dels Diputats una discussió que enfrontava els diferents partits al voltant del caràcter de la missió espanyola a l'Afganistan. Els debats van demostrar la falta de transparència de la missió. El portaveu popular Eduardo Zaplana denunciava que els soldats espanyols no estaven a l'Afganistan en qualitat de cascs blaus, sinó en una operació de l'OTAN, mentre que el líder del PP Mariano Rajoy insinuava que els soldats espanyols «no anaven a posar tiritas ni a ajudar a ancianes a creuar el carrer», sinó que «anaven a una operació hostil».¹ Per la seva part, el mateix ministre de Defensa José Bono es reafirmava qualificant la contribució espanyola com una «missió de pau», alhora que assegurava que els soldats espanyols eren a l'Afganistan «per lluitar contra el terrorisme».² Tenien tots raó? Només algú? O la confusió tenia tal envergadura que ningú, ministre inclòs, explicava tota la realitat? L'objectiu d'aquest breu article és donar algunes pistes sobre aquest debat. Ens preguntem què és el que està fent l'exèrcit espanyol a l'Afganistan i quin marc legal l'empara.

A l'Afganistan hi ha dues operacions militars en curs, teòricament diferenciades una de l'altra. Per una banda, hi ha l'operació *Llibertat Duradora*, liderada pels Estats Units d'Amèrica (EUA); per l'altra, la Força Internacional d'Assistència per a la Seguretat a l'Afganistan (ISAF, en les seves sigles en anglès), actualment a càrrec de l'OTAN. Tenen també, en teoria, objectius i marcs legals molt diferents. Així, mentre la primera és il·legal, l'última està emparada per diverses resolucions de l'ONU. Anem, però, al detall, i examinem primer la il·legalitat de l'operació *Llibertat Duradora*.

L'octubre de 2001 va començar l'operació *Justícia Infinita*, nom que canviaria poc després per l'actual operació *Llibertat Duradora*. Es tracta de dos noms diferents per a una mateixa operació militar. Qualsevol intervenció militar, per gaudir de legalitat internacional requereix bé estar autoritzada pel Consell de Seguretat pels capítols VII ó VIII de la Carta de l'ONU, o bé ha de tractar-se d'una acció de legítima defensa. L'octubre de 2001, no hi havia un debat significatiu sobre l'existència o no d'alguna autorització per part del Consell apel·lant als capítols comentats: no n'hi havia cap, de resolució. Sí que hi havia, però, debat sobre si el dret de legítima defensa era o no era aplicable, és a dir, si els atacs de defensa eren o no eren legals.

D'acord amb l'Article 51, que regula el dret a la legítima defensa, perquè les hostilitats gaudeixin de legitimitat han d'estar permeses pel Consell de Seguretat, i respectar els principis de *necessitat* (ha de tractar-se de defensa, no de venjança o represàlia), *provisionalitat* (quan el Consell prengui mesures, cessarà el dret a la defensa unilateral) i *proporcionalitat* (els atacs de la defensa els rebran els autors dels atacs originals). El debat se centrava en si les resolucions 1.368 i 1.373 (de 12 i 28 de setembre de 2001, respectivament) autoritzaven la defensa o no. És cert que el Consell de Seguretat va ser molt ambigu (d'acord amb diverses fonts,

1. *El Mundo*, 24 d'agost de 2005

2. *El Mundo*, 25 d'agost de 2005

intencionadament), i hi ha partidaris i detractors de l'existència d'aquesta presumpta autorització. Tanmateix, els arguments que realment condemnen els atacs dels EUA estan relacionats amb els tres principis mencionats, que no van ser complits.

No hi havia necessitat (no hi havia indicis d'un nou atac, i la resposta va ocórrer 26 dies després, la qual cosa representa més un acte de represàlia que un de defensa). Tampoc proporcionalitat: Encara que fora provada la molt probable vinculació entre els atacs i Bin Laden, i entre aquest últim i els taliban, en forma d'alberg-santuari per als grups terroristes, d'acord amb el dret internacional, el suport prestat per un Estat a bandes armades proporcionant armes o un «santuari» en el seu territori, no pot equiparar-se amb un atac armat.³ Un precedent al respecte el va dictaminar la Cort Internacional de Justícia quan va declarar que encara que estava provada la participació dels EUA en els actes de terrorisme de la *contra*, el seu suport i finançament no era equiparable a un atac armat contra Nicaragua, com demanava aquest país.⁴ A més, les mateixes raons que van justificar bombardejar Afganistan podrien legitimar l'atac a més de vint països.⁵ Finalment, tampoc es va complir el principi de provisionalitat, ja que el Consell de Seguretat es va afanyar a aprovar dos resolucions en què condemnava els atemptats de l'11-S i anunciava diverses mesures dirigides a combatre el terrorisme, destacant la lluita contra el seu finançament i la cooperació entre Estats, en matèria de seguretat i intel·ligència, donant un termini de 90 dies a tots els països perquè informessin sobre els seus avanços en l'aplicació d'aquests procediments. Respecte d'això, destaca la resolució 1.373 (2001), de 30 de setembre, sobre mesures contra el terror.⁶ Malgrat tot, els EUA mantenen l'operació

Llibertat Duradora, a la cerca i captura de membres d'Al Qaeda en el sud i est d'Afganistan. És a dir, el Consell de Seguretat ja va prendre mesures, però els EUA no han finalitzat la seva intervenció. En aquesta línia es van pronunciar diversos intel·lectuals, argumentant que el que citava la resolució, més que una delegació de poders de guerra, suposava que el Consell ja va intervenir, de manera que a partir d'aquest moment haurien de cessar totes les mesures provisionals adoptades unilateralment.⁷

Així, l'operació *Llibertat Duradora* és una operació il·legal d'acord amb el dret internacional, mentre que la ISAF és una operació dirigida per l'OTAN que, sense ser una operació de l'ONU, està autoritzada per ella. També els objectius són diferents. Per una banda, l'operació *Llibertat Duradora* oficialment està buscant taliban i membres d'Al Qaeda, encara que per accedir a les zones remotes a la frontera amb Pakistan necessiten el suport de *senyors de la guerra* locals, als quals financen i armen, tot i reconeixent que el poder que tenen aquests individus és un dels principals problemes d'un futur Afganistan en pau. Malgrat ser una operació il·legal, Espanya va formar part de l'operació *Llibertat Duradora*, d'acord amb informacions del Ministeri de Defensa, i va participar amb una fragata a la Banya d'Àfrica, buscant persones vinculades amb els taliban i Al Qaeda. El 2 de juliol de 2004, Espanya es va retirar formalment d'aquesta operació per dedicar-se en exclusiva a la ISAF.

Els propòsits de la ISAF, d'acord amb la web de l'OTAN, són garantir un entorn segur, controlar l'aeroport de Kabul i les comunicacions aèries i millorar les capacitats de la policia i l'exèrcit afganès. No es menciona –com tampoc ho fan a les resolucions

3. Taibó, C. i altres (2001): «Los bombardeos contra Afganistán son, además de ilegítimos, ilegales», http://www.webislam.com/numeros/2001/11_01/BombardeosAfganistan_ilegitimos.htm, 5 de novembre. Consulta: 7-9-04.

4. Cort Internacional de Justícia (1986): «Activités militaires et paramilitaires au Nicaragua et contre celui-ci (Nicaragua c. Etats-Unis d'Amerique)», 27 de juny.

5. En funció de com es defineixi l'organització Al Qaeda, tots aquests països podrien estar acusats de recolzar el grup. Falk, R. (2001): «A just response», *The Nation*, 8 d'octubre.

6. Altres mesures, relatives a Afganistan i al desplegament de la ISAF van estar autoritzades per les resolucions 1.386 (2001), de 20 de desembre; 1.413 (2002), de 23 de maig; 1.444 (2002), de 27 de novembre; 1.510 (2003), de 13 d'octubre; 1.563 (2004) de 17 de setembre, i 1.623 (2005), de 13 de setembre.

7. Taibó, C. i altres (2001): *Op. Cit.*

de l'ONU prèviament esmentades— ni la captura de terroristes ni l'acció humanitària com a funcions de la ISAF. Aquestes últimes tasques estan controlades per la Missió d'Assistència de l'ONU a l'Afganistan (UNAMA, de l'acrònim anglès) i per un bon nombre d'institucions i organitzacions no governamentals. El desplegament de la ISAF va ser autoritzat pel Consell de Seguretat de l'ONU per primera vegada el 20 de desembre de 2001 mitjançant la resolució 1.386. Des de l'agost de 2003, la ISAF està liderada per l'OTAN, i actualment intervenen en aquesta operació els 26 països de l'Aliança (tots), i 10 països addicionals no-OTAN.⁸ Al marge de la seva ètica i pertinença, es tracta d'una intervenció que, contràriament a l'operació *Libertat Duradora*, sí que és legal d'acord amb el dret internacional.

Una vegada entès aquest context, resulta interessant —i alhora preocupant— el gir que han pres aquestes dues forces militars a l'Afganistan els últims temps. Resulta que els EUA van decidir ampliar les funcions de l'operació *Libertat Duradora* i combinar la busca de taliban i membres d'Al Qaeda amb tasques d'assistència humanitària, i van crear els Equips de Reconstrucció Provincials (PRT, de l'acrònim anglès). El primer PRT va ser creat el 2003, i avui hi ha al voltant d'una desena d'operatius (altres ja han tancat). Les funcions principals dels PRT són ampliar l'autoritat del govern central més enllà de Kabul, controlar la situació i —aquest és el punt més polèmic— contribuir al procés de reconstrucció de manera coordinada amb la UNAMA, les ONG i altres institucions internacionals, és a dir, fer acció humanitària.⁹

Amb la novetat dels PRT es van ajuntar el pa i la gana, i els exèrcits que participaven a la ISAF, Espanya inclosa, van començar a fer-se càrrec dels PRT (Espanya participa al PRT de Qal e Naw, a la província de Badghis, i al d'Herat). Tant els EUA com les forces de la ISAF hi surten guanyant: per una banda, els EUA aconseguen un context jurídic difós, on ja no

és tan clara la il·legalitat de l'operació *Libertat Duradora*, que es cobreix ara sota la manta de legitimitat de la ISAF. Per l'altra, els països que formen part de la ISAF guanyen renda mediàtica i política enfront de les seves respectives societats, disfressant d'humanitaris uns objectius que no ho són. Qui ha sortit perdent, una vegada més, són el dret internacional, l'acció humanitària «real» i la població local, a partir dels arguments inclosos a la denúncia de l'editorial d'aquest número. Al respecte, l'agència de coordinació d'ONG que treballen a l'Afganistan (ACBAR, de l'acrònim anglès) va fer públic el 2002 un comunicat en què demanava que els militars centressin les seves tasques a garantir un entorn segur i deixessin de portar a terme tasques humanitàries, que representaven més perills que avantatges.¹⁰ No és un problema de falta d'alternatives, sinó de responsabilitats. És il·lustrador veure com els exèrcits de la ISAF desenvolupen tasques de reconstrucció i humanitàries, mentre que la UNAMA, que és qui està encarregada d'aquestes tasques, realitza activitats de desarmament que són funció de la ISAF.

La situació està empitjorant, i recentment s'ha anunciat que l'OTAN s'està replantejant la dissociació entre les dos operacions militars a l'Afganistan i està disposada a fusionar-les, creant casernes conjuntes i admetent que l'operació *Libertat Duradora* i la ISAF queden sota un únic comandant suprem, encara que la responsabilitat de l'operació *Libertat Duradora* recaurà directament en un vicecomandant dels EUA. El ministre de Defensa espanyol José Bono ja ha dit que no s'oposarà a aquesta fórmula.¹¹ Aquesta fusió seria una nova mostra de la impunitat amb la qual els EUA anteposen els seus interessos, amb el beneplàcit i la complicitat dels qui haurien de respectar el dret internacional com la millor manera de prevenir abusos de poder en les relacions internacionals.

Alejandro Pozo

8. Albània, Àustria, Azerbaïan, Croàcia, Finlàndia, Irlanda, Macedònia, Nova Zelanda, Suècia i Suïssa.

9. Consulteu les funcions al Center for Humanitarian Cooperation, The Provincial Reconstruction Team (PRT) in Afghanistan and its Role in Reconstruction, 2003, disponible a <http://www.reliefweb.int/>

10. NGO Coordination Meeting - ACBAR: The Need for a Clear Distinction between Humanitarian Programme and Military Activities in Afghanistan, març de 2002.

11. *El País*, 10 de febrer de 2006

La inacabable proliferació nuclear

Ara fa trenta-sis anys, en concret l'any 1970, va entrar en vigor el Tractat de No Proliferació d'Armes Nuclears (TNP). Aquest tractat, en aquell moment, va despertar una certa esperança pel que suposava de reconeixement de la gran pressió social internacional en pro del desarmament nuclear, en certa manera semblava una primera inflexió en la carrera nuclear. Tres decennis després podem afirmar que no només no ha disminuït el perill nuclear sinó que, per diferents factors, l'equilibri nuclear és molt més fràgil.

L'assumit pel TNP com a objectiu principal –eliminació progressiva dels arsenals nuclears, el seu control i la prohibició de fabricació de nous– és avui tan llunyà o més que llavors.

Des d'aquell 1970 fins avui, i malgrat que un total de 188 estats han signat l'acord, incloent els que, oficialment, tenen armament nuclear –Estats Units, Rússia, Xina, França i Gran Bretanya– que, ahora, són els membres permanents del Consell de Seguretat de les NU, els incompliments han estat sistemàtics i avui hi ha més països amb armament nuclear que llavors.

Els governs d'Índia i Pakistan van realitzar les seves primeres proves atòmiques l'any 1988, convertint-se en els primers països no adherits al TNP que reconeixien posseir armes nuclears sense comptar els abans esmentats. Un altre Estat que disposa d'armes nuclears, encara que sense reconèixer-ho oficialment, és el d'Israel, al qual se li calculen, segons les fonts, la possessió d'entre 100 i 300 bombes nuclears. Tots tres són Estats que no han signat el tractat. A això hem d'unir les notícies no confirmades però molt versemblants que Corea

del Nord, que es va retirar del TNP el 2003, ja disposa de diverses bombes nuclears. Això últim donaria sentit al canvi d'actitud, més negociadora, de la resta d'estats nuclears, especialment EUA, respecte a Corea del Nord.

L'únic exemple en positiu de tot aquest procés és el presentat per Sud-àfrica. Aquest Estat, que havia iniciat, poc abans de la fi del règim d'apartheid, un programa d'armament nuclear, hi va renunciar públicament el 1994 i va destruir les armes nuclears que havia construït.

Dissuasió i doble discurs

Podríem dir que l'actual situació és el resultat pantanós al qual ens ha dut la cultura de la dissuasió, és a dir, del terror nuclear utilitzat com a arma de dissuasió. Una de les característiques del govern d'Estats Units, actual potència dominant en solitari, i del conjunt d'estats que conformen el Consell de Seguretat, ha estat i és la utilització del «doble discurs» o la «doble vara de mesurar» enfront dels Estats que han qüestionat en la pràctica el tractat. La

reacció s'ha donat sempre segons l'alienació de l'Estat, segons formi part del món «occidental» i els seus aliats, o formi part dels Estats «empestats» o «canalles» (*rogue states*) o, com Corea del Nord, ja tinguin les seves armes nuclears disponibles. Així, ens vam trobar que Brasil ha estat desenvolupant tecnologia de doble ús, en concret producció d'urani enriquit i, encara que no va permetre investigar les seves instal·lacions, ha continuat amb el seu programa. Japó, per altra banda, ha anunciat la revisió del seu compromís, anunciat en finalitzar la II Guerra Mundial, de

no fabricar ni adquirir armament nuclear ni de consolidar un gran exèrcit, motivant una situació de «guerra freda» amb Xina. Són notícies que amb prou feines han merescut una petita atenció en els diferents mitjans de comunicació i, pel que sembla, al Consell de Seguretat.

Amb això, arribem a la situació actual amb el focus de l'atenció pública centrat a Iran i el seu actual president, al qual es prohibeix de fer el que ahir es va permetre a Brasil el 1998, és a dir, el desenvolupament de tecnologia pròpia per enriquir l'urani.

No és gens senzill no reconèixer la immensa capacitat de desestabilització d'un Iran nuclearitzat militarment (carrera d'armaments a la zona, perill de desastre humà i mediambiental, etc.). No obstant això, el president iranià ha afirmat que el desenvolupament del seu programa passa per la nuclearització civil i no hi ha dades que indiquin el contrari, encara que l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA) afirma haver trobat «indicis» en les seves inspeccions. Però, en tot cas, el tema passa pel doble ús –el procés tecnològic necessari per a un programa nuclear civil i militar és pràcticament el mateix– i el control de la producció de l'urani enriquit. La gran dificultat resideix en la poca o nul·la autoritat política i moral dels països que ostenten el poder nuclear, i el control del negoci de l'enriquiment de l'urani, a l'hora de fer pressió a determinats països. La necessitat de ser equitatiu duu a pensar que les argumentacions que valen per a uns valen també per als altres, és a dir, per a tots.

La invasió de l'Iraq amb l'argument demostrat fals d'existència d'armes de destrucció massiva és un argument per als que mantenen el dret al desenvolupament del poder nuclear per part d'Iran, que -suposadament- podria frenar els

intents per part d'alguna nova i circumstancial «coalició per a la pau» de fer el mateix amb Iran. Corea del Nord seria l'exemple. Però tot això finalment és una escalada infinita del perill nuclear. Ens podem imaginar a l'Orient Mitjà dues potències militars nuclears com Israel i Iran al mateix temps?

Una orientació pacifista no alineada

La perspectiva del pacifisme ens duu a pensar que no es tracta ni del suposat dret a armar-se nuclearment de forma «preventiva», ni la fracassada política de la dissuasió nuclear que pot alentir l'escalada nuclear però no frenar-la.

És senzillament suïcida el plantejament desenvolupat des d'algun sector de

l'altermundisme, en el sentit que «ja que EUA, França, Israel... tenen la bomba atòmica, Iran té també el mateix dret»; crec que aquest suposat «dret» el ho tenen ni els uns ni els altres. Un moviment social d'orientació pacifista adquireix el seu sentit profund, en aquest cas, en l'exigència del desmantellament dels actuals arsenals nuclears i la renúncia definitiva a la proliferació nuclear, tant la militar com la suposadament civil.

Els últims informes compten, el 2005, més de 31.000 caps nuclears emmagatzemats en

diferents països, és a dir, tot el planeta és avui un immens polvorí nuclear. En realitat, el camí únicament passa per l'exigència social massiva del compliment rigorós del TNP, iniciar un camí cap a la desnuclearització militar efectiva i avançar en la desnuclearització civil a favor de tecnologies energètiques toves. D'alguna manera i, encara que sigui contradictori, avançar pel camí iniciat per Sud-àfrica el 1994.

Jordi Foix

L'Ajut Oficial al Desenvolupament i el comerç d'armes a Espanya

L'Ajut Oficial al Desenvolupament (AOD) de l'Estat espanyol encara és lluny de les necessitats reals dels països empobrits,¹ per tant molt lluny d'aquell simbòlic 0,7% reclamat i d'estimacions d'ONG de cooperació, que el situen sobre un 5% del PIB dels països rics si es vol acabar amb la lacra de la pobresa al món. Però ara, aquí, no anem a fer recordatoris de les promeses incomplides dels partits que governen, ni dels greuges i denúncies que s'acumulen sobre l'AOD espanyola, la part principal de la qual es destina a afavorir el comerç exterior de les empreses espanyoles i, de passada, a equilibrar la balança entre importacions i exportacions. Exportacions que en molts casos dificulten el desenvolupament i la sostenibilitat econòmica dels països receptors. Però encara és bastant més greu que, a l'hora de fomentar les exportacions espanyoles amb l'AOD, no es faci cap diferència amb les vendes de material militar, és a dir, no hi ha cap escrúpol d'ajudar empreses espanyoles a exportar armes.

Amb l'entrada d'Espanya al Comitè d'Ajut al Desenvolupament (CAD) el 1992, s'assumeixen les directrius i els compromisos d'aquesta organització multilateral. Un d'aquests compromisos, el que aquí ens interessa, és que en cap cas l'AOD o els crèdits de Foment d'Ajut al Desenvolupament (FAD) poden servir per promoure o finançar exportacions d'armes. La qual cosa sí que havia passat en etapa l'anterior.² Ara no tenim proves que demostrin que això s'estigui produint, però sí que tenim dubtes raonables que a l'hora d'afavorir les exportacions espanyoles no es fa cap distinció entre productes civils i militars, i que per tant l'AOD espanyola és realitzada sense criteris ètics suficients.

A tall d'exemple observem alguns casos recents:

El ministre d'Afers Exteriors, Miguel Angel Moratinos, visitava Angola³ (desembre 2005)

anunciava que l'ajuda espanyola a Angola per als pròxims anys 2005 a 2008 seria de 40 milions d'euros, entre els anys 2000 i 2004 ha estat de 60 milions d'euros, cosa que ha convertit Angola en el segon país receptor d'ajuda en cooperació de l'Àfrica subsahariana darrere de Moçambic, sent la majoria d'ajudes destinades a sanitat i alfabetització. Però, a la vegada, en la mateixa visita, Moratinos anunciava la venda d'avions de transport C-295 fabricats per EADS-CASA per a les forces armades d'Angola.

Posteriorment, els reis d'Espanya Juan Carlos i Sòfia, en un altre viatge oficial, visitaven Vietnam i Tailàndia,⁴ acompanyats per quaranta empresaris espanyols. Vietnam figura entre els països receptors d'importants ajudes espanyoles a Àsia amb un import de 53 milions d'euros. Es tractava d'un viatge reial per ajudar les empreses espanyoles a obrir mercats a l'exterior. Si ja és criticable que l'ajut oficial serveixi per ajudar les exportacions espanyoles, encara ho és més que l'ajuda vagi acompanyada de vendes d'armes, i és que, entre els directius que acompanyaven els reis, hi havia representants de tres importants fàbriques d'armes espanyoles: CAF, EADS-CASA INDRA. Ja estem acostumats que la Corona espanyola aprofiti els seus viatges per ajudar les indústries militars espanyoles a vendre armes, ho han fet en altres ocasions, però si vendre armes és una immoralitat, encara és més reprovable que es faci amb el suport de l'ajuda oficial.

•

Els comentaris que seguiran es desprenen d'una petita recerca d'encreuar la informació disponible de l'AOD i les exportacions d'armes espanyoles en els últims cinc anys (2000 a 2004) en una mateixa taula. Hem suprimit de la taula els països que han rebut AOD als quals no s'ha venut armes, i solament hem tingut en compte aquells que han rebut armes i AOD

1. Últim informe publicat d'AECI diu que l'AOD de l'any 2004 ha estat de 2.290 milions d'euros (0,25% del PIB)

2. Font, Tica. *El ciclo armamentista español*, ed. Icaria, (2000)

3. *El País*, 8/12/2005

4. *El País*, 20/2/2006

AOD i vendes d'armes. Espanya 2000-2004
(en milers de euros correntes)

Països	AOD 2000	Vendes armes 2000	AOD 2001	Vendes armes 2001	AOD 2002	Vendes armes 2002	AOD 2003	Vendes armes 2003	AOD 2004	Vendes armes 2004	AOD Total	Vendes armes Total
Angola	17.606		11.404	30	14.168	1.161	9.594	55	7.399	185	60.171	1.432
Argentina	2.685	370	3.472	775	10.462	9	36.440	18	26.335	18	79.394	1.190
Bolivia	24.367	99	21.902		32.645		45.660	54	43.832		168.406	153
Brasil	6.055	320	7.282	421	6.618	1.779	6.226		7.458		33.639	2.519
Camerun	688	370	909		1.575			463			3.172	833
Colòmbia	13.702	362	28.015	98	34.390	438	12.722	11.478	7.506	3.422	96.335	15.798
Costa Rica	11.986	50	3.665	28	10.757	138	8.887	2	7.879		43.174	218
Cuba	11.494	134	10.788	3	14.153	23	12.841	24	13.084		62.360	215
Equador	25.182	10	12.025	4	45.598		21.798	2.031	25.279	48.507	129.882	50.552
Egipte	5.360	443	3.038	1.327	14.308	1.505	8.297	430	15.930	1.948	46.933	5.653
El Salvador	24.303	6	57.280		59.100		23.920	447	22.180	8	186.783	460
Em. Àrabs Un.		24		53	6	1.980		123			6	2.180
Filipines	6.890	712	11.104	1.070	20.150	207	22.866	238	11.208	444	72.218	2.672
Ghana	5.526		3.881		9.240	15	11.588	889	14.770		45.005	904
Índia	5.670	8.529	1.327	1.144	1.200	3.390	6.080	68	7.599		21.876	13.130
Indonèsia	71.786	115	46.003	43	8.328	725	8.570	207	8.704	758	143.391	1.847
Iran	156	52	260		218	0			2.927		3.561	52
Jordània		514	18.963		4.957	484	19.588	20.456	2.671		46.179	21.454
Kazajstan	1.838		8.162		18.572				3.612	6	32.184	6
Kenya	2.771		9.551		4.019		2.130		1.907	177	20.378	177
Líban	2.560		2.432				2.533	64	2.657		10.182	64
Malàisia	67	2.544	68	2.324	2.387	1.788	4.866	278	652	274	8.040	7.208
Marròc	20.740	8.098	41.451	28.341	19.552	6.648	13.565	433	41.502	8.033	136.810	51.553
Mèxic	4.300		5.850		16.080	637	6.540			11	32.770	647
Moldàvia	30		1.310			64	31				1.371	64
Nicaragua	21.359	46	446	343	23.649		64.330		155.270		265.054	390
Pakistan	858	27	3.959	243	786		812		56	132	6.471	402
Panamà	14.057		3.400	453	6.217		7.161	167	5.235		36.070	619
Paraguai	5.755		9.404		4.342		10.389	5.568	5.094	5.568	34.984	11.137
Perú	20.098		27.134		33.800	2	39.310	87	45.150	544	165.492	633
República Dominicana	17.116	187	19.115	432	40.580		21.988	130	36.650		135.449	748
Sud-àfrica	1.135	11	1.222								2.357	11
Tailàndia	123	19		305		175	107	94	624	894	854	1.487
Tunísia	1.901		6.930		7.821		11.123		7.818	368	35.593	368
Turquia	4.766	12.497	9.456	364	15.055	56	36.680	2.520	39.870	3.498	105.827	18.936
Uruguai	3.058	20	1.995	9	1.241	2.109	3.913		2.050		12.257	2.137
Veneçuela	30.566	248	12.738	30	17.682	3.625	31.630	2.527	2.624		95.240	6.430
Xile	1.630	8	2.220	378	1.851	3	1.745	1.301	2.501	4.071	9.947	5.762
Total	386.554	35.803	405.941	37.840	499.656	26.957	512.185	48.850	575.532	74.828		
% sobre total AOD		49,2%		33,4%		49,3%		55,5%		48,3%		
% sobre total comerç d'armes dels països no industrialitzats		74,2%		52,9%		93,5%		62,8%		33,6%		

espanyoles en el conjunt d'aquest període. També hem desestimat totes les vendes d'armes als països industrialitzats.⁵

Les consideracions i preguntes que seguiran són, indubtablement, especulatives i obeeixen a un esperit crític amb l'AOD practicada. Crítica que pensem que hem de formular quan es tracta de qüestions morals tan sensibles per a l'opinió pública com són les exportacions d'armes a països empobrits, i sustentada en la creença que la despesa militar genera ineficiència econòmica: primer, perquè genera endeutament públic i inflació pel fet d'impedir que els béns de capital es destinin al sector productiu civil. Segon, perquè la despesa militar té conseqüències negatives per als països no industrialitzats, ja que dediquen els seus escassos recursos a la compra d'armament quan els haurien de dedicar al desenvolupament humà de les seves poblacions. Tercer, perquè pot generar militarisme o curses d'armament amb altres països veïns i generar conflictes armats.

Helmut Bettenhausen.

L'important de l'encreuament de la informació entre AOD i vendes d'armes és quelcom que ja sospitàvem: que l'AOD, en alguns casos, és paral·lela a les vendes de material militar, ja que gairebé a la meitat de països que figura a la taula que reben AOD se'ls han venut armes espanyoles, entre un 33% i un 55%. Una altra qüestió es deriva de la observació que la majoria de països no industrialitzats que reben AOD espanyola representen un alt percentatge del total de vendes d'armes espanyoles fins arribar l'any 2002 al 93,5%. La qual cosa ens porta a considerar que potser no és tan casual la coincidència entre AOD i vendes d'armes. Encara que també és cert que la quantia total de les vendes d'armes de cada país en

comparació amb l'AOD no és assimilable, fora d'algun cas com el de Malàisia, que ha rebut 8.040 milions d'euros d'AOD i se li han venut armes per un import similar, 7.208 milions.

Una altra observació que podem fer és que la majoria dels països receptors d'ajuda espanyola i armes vulneren drets humans elementals de la seva població. No n'esmentem cap perquè la majoria de països de la taula són sospitosos de no respectar els drets humans.

També, que alguns països pateixen conflictes armats o altes tensions violentes internes, com Colòmbia, Filipines, Índia, Pakistan, Angola, Indonèsia, Líban, Tailàndia o Kenya. En aquests casos, cal recordar que existeix un Codi de Conducta de la UE sobre exportacions d'armes, i aleshores la venda de material militar és una violació d'aquest Codi, que Espanya ha signat, i és contraproductiu perquè no ajuda a solucionar pacíficament el conflicte.

Una altra qüestió és que bastants països de la taula mantenen un alt grau de militarisme i, segons el PNUD,⁶ dediquen més recursos a despesa militar que a desenvolupament humà (sanitat i educació). Són els casos d'Angola, Aràbia Saudita, Brasil, Equador, Emirats Àrabs, Jordània, Pakistan i Turquia. Motiu més que suficient per no incrementar aquest desequilibri amb més despesa en armament.

Cal esmentar que hi ha països que durant els cinc anys reben AOD i paral·lelament reben armes espanyoles: Argentina, Colòmbia, Egipte, Índia, Indonèsia, Malàisia, Marroc, Turquia, Veneçuela i Xile.

5. La taula amb tots els països que reben armes espanyoles es pot visitar a <http://www.justiciaipau.org/centredelas>
6. Informe de Desenvolupament Humà de Nacions Unides de l'any 2006

I que algun país, com Marroc, amb un AOD significatiu, rep 136.810 milions d'€ i també se li venen armes per un import important, 51.553 milions. Cosa que és bastant qüestionable perquè el Marroc està en totes les categories: té manques importants de drets humans, manté un territori ocupat al Sàhara Occidental, té un índex baix de desenvolupament, gasta més en despesa militar (4,5% del PIB) que en sanitat (1,5% del PIB). És a dir, l'ajuda al Marroc és inadequada si va acompanyada de vendes d'armes.

Finalment, la majoria dels països de la taula figuren en els llocs més baixos de l'Índex de desenvolupament humà del PNUD (Angola, Camerun, Mauritània, Kènia...). Cosa que corrobora el factor negatiu assenyalat, que les vendes de material militar resten recursos al desenvolupament humà dels països. I, aleshores, no podem dubtar a denunciar que la

venta d'armes dels països industrialitzats als no industrialitzats és un factor de desequilibri que genera subdesenvolupament i pobresa. La conclusió a extreure és la sospita que el Govern espanyol no té en compte consideracions de tipus ètic o moral a l'hora d'afavorir les exportacions espanyoles, atès que fa compatible les vendes d'armes amb l'AOD a un mateix país. És necessari, doncs, obrir un gran debat públic, especialment amb tots els agents que es dediquen a treballar en el camp dels drets humans, sobre l'ajut al desenvolupament o humanitari per aclarir els conceptes al voltant de quina és la política a seguir respecte a l'ajuda oficial al desenvolupament, i si aquesta pot fer-se compatible amb l'ajuda militar o les vendes d'armes.

Pere Ortega

Drets humans: nous aires, nova voluntat?

Darrerament, ningú semblava satisfet amb la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides, creada el 1946 i mare de la Declaració Universal dels Drets Humans i de tantes altres normes i mecanismes internacionals de protecció dels drets humans.

Els Estats integrants de l'anomenat *like-minded group*¹ es queixaven que només s'hi criticaven els països pobres. Els representants diplomàtics més compromesos es desesperaven en veure que els seus esforços no servirien per canviar l'actitud dels Estats, poc disposats a fer valer els principis bàsics dels drets humans. Els experts independents lamentaven no disposar de més espai per exposar les seves observacions i recomanacions. Els països examinats (entre ells l'Estat espanyol, l'any 2004) desqualificaven sense cap escrúpol els informes que assenyalaven la seva responsabilitat en violacions dels drets humans. Les ONG intentaven trobar sentit en aquest circ en què interessaven, sovint aliens als drets humans, determinaven les preses de posició dels Estats. El públic, en general, es preguntava com podia ser que països com Líbia presidissin el principal

òrgan internacional de protecció dels drets humans.

En definitiva, la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides estava debilitada. Es feia urgent i indispensable la introducció de canvis profunds en el funcionament de la Comissió de Drets Humans perquè aquest òrgan no acabés perdent tota la credibilitat merescudament guanyada anys enrere. Perquè, no ho oblidem, la Comissió de Drets Humans ha assolit moltes fites i el nou òrgan que la substituirà haurà d'heretar les seves bases més sòlides.

El primer èxit que ningú pot retreure a la Comissió és l'elaboració de nombrosos tractats internacionals que codifiquen el conjunt dels drets humans. Fins i tot en èpoques de gran tensió internacional, com la Guerra Freda, en el si de la Comissió es va adoptar el que avui constitueix el nucli del dret internacional dels drets humans: el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC). Si bé en la codificació de normes internacionals la Comissió ha avançat lentament i s'ha paratitzat

1. Integrat per Cuba, Egipte, Pakistan, Xina, Índia, Malàisia, Indonèsia, Síria, Algèria, Nigèria i Tunísia

bastant en les dues últimes dècades, no ha deixat mai de treballar en aquest sentit. Així, si encara està pendent l'adopció d'instruments importants, com el Protocol Facultatiu al PIDESC, el 2005 es van adoptar els Principis i directrius bàsics sobre el dret de les víctimes de violacions de les normes internacionals de drets humans i del dret internacional humanitari a interposar recursos i obtenir reparacions.

Un segon èxit de la Comissió ha sigut la creació de tota una sèrie de mecanismes de protecció i promoció dels drets humans, coneguts com a mecanismes temàtics i mecanismes geogràfics. Es tracta d'experts independents que treballant individualment o en grups de treball (el Relator Especial contra la tortura, la Representant Especial sobre els defensors dels drets humans, el Relator Especial sobre el dret a un habitatge adequat, el Grup de Treball sobre Detencions Arbitràries, l'Expert Independent sobre la situació dels drets humans a Somàlia, són alguns dels més de 40 mecanismes especials) han denunciat públicament casos individuals i situacions generals de vulneracions dels drets humans arreu del món, han contribuït al desenvolupament del dret internacional i han realitzat visites d'investigació a un gran nombre de països. Si bé s'ha retret a la Comissió, i amb molta raó, ser un òrgan polititzat, els seus mecanismes han treballat amb independència i eficàcia i han portat a l'agenda internacional problemàtiques oblidades, siguin qui siguin els seus responsables.

En tercer lloc, el *modus operandi* de la Comissió ha creat un espai que, tot i que reduït, ha donat a ONG de tots els àmbits i països la possibilitat de reunir-se i participar, aïlladament o en accions conjuntes, en sessions de debat de les Nacions Unides, un espai que rarament es reproduïx en altres parts del sistema de les Nacions Unides.

En definitiva, la Comissió ha contribuït a que els drets humans deixin de ser una qüestió interna sobre la qual els Estats proclamaven sobirania nacional per transformar-se en objecte de debat i control universal.

Lamentablement, el funcionament de la Comissió s'ha anat viciant en els últims anys i aquests successos s'han anat tenyint de fracàs i frustració. El Secretari General i l'Alta

Comissionada de les Nacions Unides pels Drets Humans van expressar la necessitat de reformar-la fa un any, i la constitució d'un nou òrgan de drets humans ha sortit vagament reflectida en els últims informes del Sr. Annan sobre la reforma de les Nacions Unides. Tanmateix, no es tractava d'una proposta detallada, només es parlava de canvis. Es va pensar que a la cimera de les Nacions Unides del 2005 la proposta es clarificaria, però tampoc va ser així.

No va ser fins al 16 de març de 2006 que l'Assemblea General va aprovar la creació del Consell de Drets Humans, el nou òrgan que substituirà la Comissió. La resolució que estableix aquest nou òrgan no va ser aprovada per unanimitat. Els Estats Units i tres dels seus fidels aliats - Israel, les Illes Marshall i Palau - van votar en contra. Bielorússia, Iran i Veneçuela es van abstenir. D'acord amb el que es va aprovar, els nous membres del Consell seran elegits el proper mes de maig i aquest es reunirà per primer cop el 19 de juny de 2006.

Els principals elements que diferenciarien el nou Consell de Drets Humans de la Comissió de Drets Humans són els següents:

- Tindrà 47 països membres enlloc de 53, i seran elegits per majoria absoluta a l'Assemblea General. Fins ara, els membres de la Comissió eren elegits a l'ECOSOC en base a criteris geogràfics.
- Els membres ho podran ser durant períodes de tres anys renovables un sol cop.
- Es controlarà la situació dels drets humans de tots els membres del Consell, així com el comportament de la resta dels 191 Estats membres de les Nacions Unides.
- Els membres podran ser expulsats per decisió d'una majoria qualificada (dues terceres parts) de l'Assemblea General si cometien violacions greus i sistemàtiques dels drets humans.
- El Consell es reunirà com a mínim durant tres sessions anuals que tindran una durada global no inferior a 10 setmanes. Fins ara, la Comissió es reunia un cop l'any durant sis setmanes a Ginebra. A més, el Consell podrà reunir-se en sessions especials per respondre

a emergències. Val a dir que la Comissió també tenia la possibilitat de reunir-se en sessions extraordinàries.

Es perillós voler eliminar un mecanisme de defensa dels drets humans quan encara no és té una alternativa satisfactoriament definida. De moment, el 62è període de sessions de la Comissió de Drets Humans no s'ha celebrat i la consideració de tots els informes presentats pels mecanismes especials de la Comissió ha quedat en un suspens indefinit. Entre aquests

Militars nord-americans davant de presoners iraquians, despullats i emmanillats els uns amb els altres, a Abu Ghraib (AP/TWIP).

molts informes es troba l'informe referent a la visita del Relator Especial sobre la Tortura a Xina, visita que el Govern xinès va tardar 10 anys en autoritzar. També s'hi troba l'informe de diversos mecanismes especials sobre les condicions de detenció a Guantànamo i que tant ha molestat a les autoritats dels Estats Units. Informes molt esperats que enmig de tanta reforma quedaran desapareguts, o fins i tot ignorats. També queden en l'ambigüitat la continuïtat de molts mecanismes especials.

Malgrat el caos i els inconvenients d'aquest procés, hem de creure que la substitució de la Comissió de Drets Humans per un Consell de Drets Humans constitueix un pas endavant significatiu. La resolució finalment aprovada no conté totes les garanties que les ONG de defensa dels drets humans i el propi Kofi Annan esperaven. Per exemple, no s'ha elevat el nou

òrgan al mateix nivell que el Consell de Seguretat, com es va suggerir en un inici, per tal de fer dels drets humans un dels pilars estructurals de les Nacions Unides.

Tot i així, la creació del Consell de Drets Humans aporta un canvi necessari, un aire fresc de legitimitat que hauria d'enfortir els mecanismes internacionals de protecció dels drets humans. Proposa una manera de sortir de l'estancament i la debilitat en què les crítiques dels últims anys havien deixat la Comissió de

Drets Humans. Esperant que aquests canvis siguin suficients per evitar que aquest nou òrgan es polititzi i degeneri com ho va fer la Comissió, ens hem de felicitar per l'aprovació quasi unànime del nou Consell que reflecteix les ganes de molts actors de seguir treballant amb transparència i eficàcia pel respecte universal dels drets humans. Hem fet bé de canviar les regles del joc, esperem ara que hi hagi una voluntat real de ser *fair-play*.

Tinguem també ben present però que això només és un principi i que l'objectiu final d'aquesta reforma és construir un sistema que aporti una diferència palpable a les víctimes de violacions dels drets humans. A totes. Ja siguin periodistes empresonats a Tunísia, dones violades a Myanmar, presos en condicions inhumanes als Estats Units, nens del carrer a Hondures, indígenes expulsats de les seves terres a Xile, joves objecte de tràfic il·legal de persones a Itàlia, opositors polítics assassinats a la República Democràtica del Congo, defensors dels drets humans amenaçats a Colòmbia, immigrants discriminats a Espanya, demòcrates torturats a la Xina, grups minoritaris perseguits a Rússia, refugiats polítics expulsats d' Austràlia o poblacions senceres a les quals se'ls hi neguen els drets socio-econòmics més bàsics. El nou òrgan ha de donar veu a totes aquestes persones i contribuir a que les violacions que es cometien contra elles no segueixin sent ignorades, negades i impunes.

Sabina Puig

NOTÍCIES

El Centre Delàs en el Fòrum Social Mundial Policèntric de Bamako

Del 19 al 21 de gener de 2006 es va desenvolupar el Fòrum Social Mundial a Bamako (Mali), on el Centre Delàs va realitzar un seminari amb el títol: *Deute, Desarmament i Desenvolupament a l'Àfrica subsahariana*.

FSM · Bamako (Foto:Pere Ortega).

El seminari va abordar les causes que impedeixen el desenvolupament dels pobles no industrialitzats, i els dos aspectes que posen al descobert el rostre més sinistre i immoral de la pobresa: el militarisme i el deute exterior. El deute exterior perquè escanya les petites economies dels països en una espiral provocada per antigues i noves corrupcions i impulsa un comerç desigual que afavoreix l'espoli dels recursos naturals dels països del sud. I el militarisme, és a dir, el manteniment d'una despesa militar per a l'adquisició d'equips militars als països industrialitzats que alimenten la pobresa o, el que és pitjor, conflictes armats. I ambdós, deute exterior i despesa militar, obliguen a desviar uns recursos que haurien de destinar-se al desenvolupament humà de la població.

Van ser ponents: Arcadi Oliveres, Tica Font, Eduard Ibáñez i Pere Ortega.

Jornades El Moviment per la Pau a Catalunya

El 10, 11 i 12 de febrer es van celebrar a Barcelona les Jornades El Moviment per la Pau a Catalunya, organitzades per el Programa per a l'Institut Internacional per la Pau, Departament de Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya, sota la direcció d'Enric Prat, membre del Centre Delàs. 33 ponents, repartits en vuit taules temàtiques diferents, van aportar les seves reflexions i compartir les seves experiències en temes tan diversos i alhora tan interrelacionats com les campanyes contra les guerres del Golf Pèrsic i les campanyes contra la recerca militar i la producció i el comerç d'armes, les accions a favor de l'objecció de consciència i l'objecció fiscal, i el foment de la cultura i els processos de pau.

Les Jornades va oferir una oportunitat única per fer un seguiment de les estratègies d'acció, iniciatives i mobilitzacions del moviment de la pau a Catalunya durant els últims 50 anys.

Tica Font, Tomàs Gisbert i Pere Ortega, membres del Centre Delàs, van participar com a ponents a aquestes jornades. Arcadi Oliveres, president de Justícia i Pau, va cloure les jornades.

Justícia Militar: vigilar que els soldats no s'escapin

Resulta interessant repassar la Memòria 2005 de la Fiscalia General de l'Estat. En ella podem veure que la principal feina de la Justícia Militar és

la de perseguir la tropa que vol fugir de l'exèrcit. En aquesta memòria venen recollides les diligències per delictes penals iniciades durant l'any 2004 en l'àmbit de la jurisdicció militar. El 77% dels procediments iniciats el 2004 ho va ser contra persones que van intentar abandonar l'exèrcit sense esperar a acabar el seu contracte. Van ser 993 casos, que abasten els delictes d'abandonament de destí i de deserció. És a dir, un de cada 70 soldats va ser processat el per intentar deixar l'exèrcit abans d'hora.

La resta de la feina de la Justícia Militar no és menys altruista, els següents delictes que li donen més feina són els delictes contra la disciplina militar, un 14% del total.

El paper de la jurisdicció militar i la seva contribució a la «defensa nacional» no és altre que perseguir la fuga de soldats i mantenir-ne la disciplina, tasques que ocupen el 91% de la seva activitat.

Augmenten els pressupostos de R+D per al 2006

La inversió a l'Estat espanyol destinat a R+D ha passat dels 291 milions d'euros el 1996 als actuals 1.683,9 milions d'Euros per al 2006. Segons el Ministeri de la Guerra dirigit per l'inefable i gran patriota José Bono, avui dia ja no hi ha frontera entre la R+D de defensa i la civil, però, mentre que el pressupost destinat a la protecció i recerca en salut humana ha augmentat en els últims nou anys un 50%, en el cas militar l'augment ha suposat un 150%, és a dir, el triple, i un 27% respecte del 2005. En essència, això suposa que aquest any 2006 les empreses dedicades a la fabricació d'armament rebran els 1.683,9 milions citats anteriorment,

mentre que la investigació sanitària rebrà 287 milions. En contrast amb altres àmbits, l'Estat espanyol gastarà en R+D militar, el 2006, 34 vegades més que en recerca oceanogràfica i 27 vegades més que en recerca agrícola.

Campanya perquè el conjunt dels Estats africans donin suport al Tractat sobre el Comerç d'Armes

Durant el pròxim mes de juny de 2006 se celebrarà a Nova York la segona gran conferència de les Nacions Unides sobre armes petites. Una crònica publicada per AfrolNews (6/12/2005) es fa eco d'una crida perquè els països africans s'uneixin per demanar controls més estrictes en el comerç d'armes.

Es calcula que als països de l'Àfrica Subsahariana hi ha 30 milions d'armes petites. Segons els càlculs, només a Àfrica occidental més de dos milions de persones han mort per armes curtes des del 1990.

Països africans com Mali, Ghana, Senegal i Kenya, com dèiem en l'anterior butlletí, ja han prestat el seu suport al tractat que prohibiria qualsevol transferència d'armes que tingués probabilitats de generar abusos contra els drets humans. La campanya a escala internacional està promoguda per Amnistia Internacional, la Xarxa Internacional d'Acció sobre Armes Petites (IANSA) i Oxfam Internacional.

Armes de destrucció massiva

En relació amb la notícia anterior, IANSA, una de les xarxes esmentades, introdueix en la seva pàgina web (www.iansa.org) una reflexió que és molt important tenir en compte. Aquesta reflexió argumenta que no només hem d'entendre per armes de destrucció massiva aquelles que maten més en menys temps. Les armes lleugeres, petites, maten centenars de milers de persones en el món cada any.

Fabricar i vendre armes lleugeres és un negoci mundial a costa de la mort en països en guerra però no només en aquests països. Prop de set milions d'armes curtes i llargues són produïdes anualment en el món, de les quals el 75% es fabriquen a EUA i la Unió Europea.

Coses de la globalització i de la falta d'escrúpols

En aquests moments ja pot ser cosa normal que un soldat USA que vagi a matar o a que el matin a l'Iraq, i que dugui un llibre de butxaca per passar l'estona, produeixi beneficis econòmics, tant en la cosa militar com en la compra del llibre, que vagin a parar a la mateixa butxaca. Resulta que el grup econòmic internacional d'origen francès Lagardère, un dels més grans fabricants d'armes del món, és alhora propietari del grup editorial Hachette, que controla la major quantitat de premsa escrita a França (Paris Match...) -que alhora té interessos editorials a Espanya (Diez Minutos...) a través d'Anaya. Doncs bé, Lagardère acaba de comprar Time Warner Book, una de les més importants editorials de llibre de masses nord-americanes. Negoci rodó.

Rússia s'acosta a l'extinta URSS en la venda d'armes

Segons informen diverses agències internacionals, Rússia va marcar un rècord de vendes d'armes el 2006. Diu Mijail Dimitriyev, titular del Servei Federal per a Cooperació Militar i Tècnica: "A partir de 2006 les vendes reals d'armament rus a l'exterior superaran els 7.000 milions de dòlars anuals, amb una cartera de comandes actual de 23.000 milions de dòlars". Els principals clients de la indústria armamentística russa, com de l'antiga URSS, segueixen sent Índia i Xina, amb un 70% de les exportacions d'armes russes. Índia, en els últims cinc anys, ha adquirit més de 7.000 milions de dòlars en armes fabricades a Rússia, i actualment està

considerant la compra de míssils russos com a part d'un nou sistema de defensa.

Però com en tots el negocis, es van obrint nous mercats. Fa uns mesos, el govern de Veneçuela va comprar a Rússia un total de 100.000 fusells d'assalt Kalashnikov, i es troben en negociacions, segons Dimitriev, per a la compra d'avions de combat MIG.

La Corona espanyola i les exportacions d'armes

Els reis d'Espanya Juan Carlos i Sofia són de viatge oficial per Vietnam i Tailàndia, els acompanyen quaranta empresaris espanyols. És a dir, es tracta d'un viatge reial per ajudar les empreses espanyoles a obrir mercats a l'exterior. Entre els directius que acompanyen els reis hi ha representants de tres importants

Don Juan Carlos.

fabricants d'armes espanyoles: CAF, EADS-CASA i INDRA. La Corona ajuda les indústries militars espanyoles a exportar armes. Si vendre armes ens sembla una immoralitat, més reprovable és que les possibles vendes estiguin suportades amb ajuda oficial espanyola per al desenvolupament, ja que Vietnam figura al capdavant entre els destinataris d'ajudes, amb un import de 53 milions d'euros (20/2/06).

EUA: més despesa militar i menys despesa social

La proposta de pressupost militar d'Estats Units presentada per George Bush per al pròxim exercici de 2007 ascendirà a 439.300 milions de dòlars. En aquestes despeses no s'inclouen les partides destinades a la "guerra contra el terrorisme" referents a les forces militars destinades a l'Iraq i l'Afganistan, amb un pressupost extraordinari de 120.000 milions. El pressupost del Pentàgon en inversions augmenta un 8% fins a arribar a 84.200 milions, dels quals 73.200 es destinaran a R+D militar per a nous projectes i 10.000 milions a l'adquisició de nous ginyes militars. Des de l'11 de setembre de 2001 en què la Casa Blanca va iniciar la denominada "guerra contra el terrorisme", EUA duu invertits 331.000 milions de dòlars en aquesta croada.

Alhora, els mateixos pressupostos proveeixen retallades de 36.000 milions en despeses socials, especialment els de sanitat per a la tercera edat, discapacitats i persones sense recursos. La raó esgrimida pel president Bush per a la reducció de les despeses socials és reduir el dèficit públic. La pregunta del milió per a

qualsevol babau en economia és la següent: quina és la causa principal del dèficit públic als Estats Units, la despesa social o la despesa militar? (7/1/06).

El cost de la Guerra de l'Iraq

A l'inici de la invasió de l'Iraq, l'assessor de George Bush per a assumptes econòmics, Larry Lindsey, va dir que el cost de la guerra podia arribar als 200.000 milions de dòlars. La Casa Blanca va respondre que es tractava d'una sobreestimació precipitada. El sotssecretari de Defensa Paul Wolfowitz va afegir llavors que una vegada acabada la guerra l'Iraq podria finançar-se la reconstrucció amb les vendes del petroli. Transcorreguts tres anys del començament de la guerra a l'Iraq, la professora de Harvard Bufona Bilmes i el premi Nobel d'economia Joseph Stiglitz han elaborat un ampli informe que tracta d'establir una estimació contrastada dels costos econòmics reals que la guerra tindrà per als Estats Units. La seva estimació xifra els costos directes en 839.000 milions de dòlars, i en un bilió de dòlars la suma total d'aquests i els costos macroeconòmics. Altres estimacions calculen en 1,2 bilions de dòlars els costos directes de la guerra

i en 2,2 bilions si s'hi sumen costos indirectes i altres xifres macroeconòmiques.

Espanya participarà en un nou avió de combat

L'Europa militar segueix avançant en la seva ambició de convertir-se en potència. La Delegació General d'Armament francesa ha presentat un nou programa militar europeu. Es tracta del Neuron, un avió de combat no tripulat que serà desenvolupat per l'empresa aeronàutica francesa Dassault Aviation. Al costat de França, són cinc els països que participaran en el projecte: Espanya, Itàlia, Suècia, Grècia i Suïssa, i possiblement més endavant Bèlgica. El Neuron tindrà un cost de 400 milions d'euros, i França aportarà 80 milions inicials. La resta de països encara no han concretat la quantia ni el percentatge de la seva participació en el projecte. Es tracta de la versió europea de l'avió no tripulat Predator utilitzat per Estats Units en les guerres d'Afganistan i Iraq. Un avió tripulat a distància dotat d'un radar furtiu, infrarojos, i amb capacitat per disparar míssils. Està cridat, segons els promotors del programa, a prestar grans serveis en la lluita antiterrorista (18/1/06).

Col·laboradors: Jordi Foix, Tica Font, Tomàs Gisbert, Manuel Manonelles, Arcadi Oliveres, Pere Ortega, Alejandro Pozo, Enric Prat, Carme Romia, Èlia Susanna, Sabina Puig i Francesc Benítez.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

L'import de la subscripció a MATERIALS DE TREBALL del Centre Delàs per a la Pau JM Delàs pel període d'un any (4 números) és de 6 € i es pot realitzar mitjançant:

- xec adjunt al butlletí
- ingrès a LA CAIXA, compte corrent n. 2100-3200-91-2500001851
[al fer l'ingrès, indicar que és una subscripció per a *Materials de Treball*]

Nom i cognoms

Adreça Localitat Codi postal

CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU JMDELÀS · Rivadeneyra 6, 10° · 08002 Barcelona · T. 93 317 61 77 · Fax 93 412 53 84
e-mail: delas@justiciaipau.org · http://www.justiciaipau.org/centredelas